

Arkeologisk schaktövervakning

RASTEN 2

schaktning för fjärrvärme inom bytomt
RAÄ 370 i Stora Tuna socken, Borlänge
kommun, Dalarna

Arkeologisk rapport 2013:5

Anna Lögdqvist

Arkeologisk schaktövervakning

RASTEN 2

schaktning för fjärrvärme inom bytomt
RAÄ 370 i Stora Tuna socken, Borlänge
kommun, Dalarna

Anna Lögdqvist

Dalarnas museum
Arkeologisk rapport 2013:5

Renritning: Anna Lögdqvist

Form: Eva Carlsson

Framsida: En översikt av det schakt som grävdes på fastigheten Rasten 2, Borlänge, i samband med fjärrvärmeutbyggnad. Bilden är tagen från öst. Fotograf: Anna Lögdqvist.

Rapporten kan beställas från Dalarnas museum, Box 22, 791 21 FALUN
tfn 023-76 55 00, fax 023-283 58, e-post info@dalarnasmuseum.se

© Lantmäteriet i2012/1270

© Dalarnas museum 2013

Tryck: Dalarnas museum, Falun, 2013

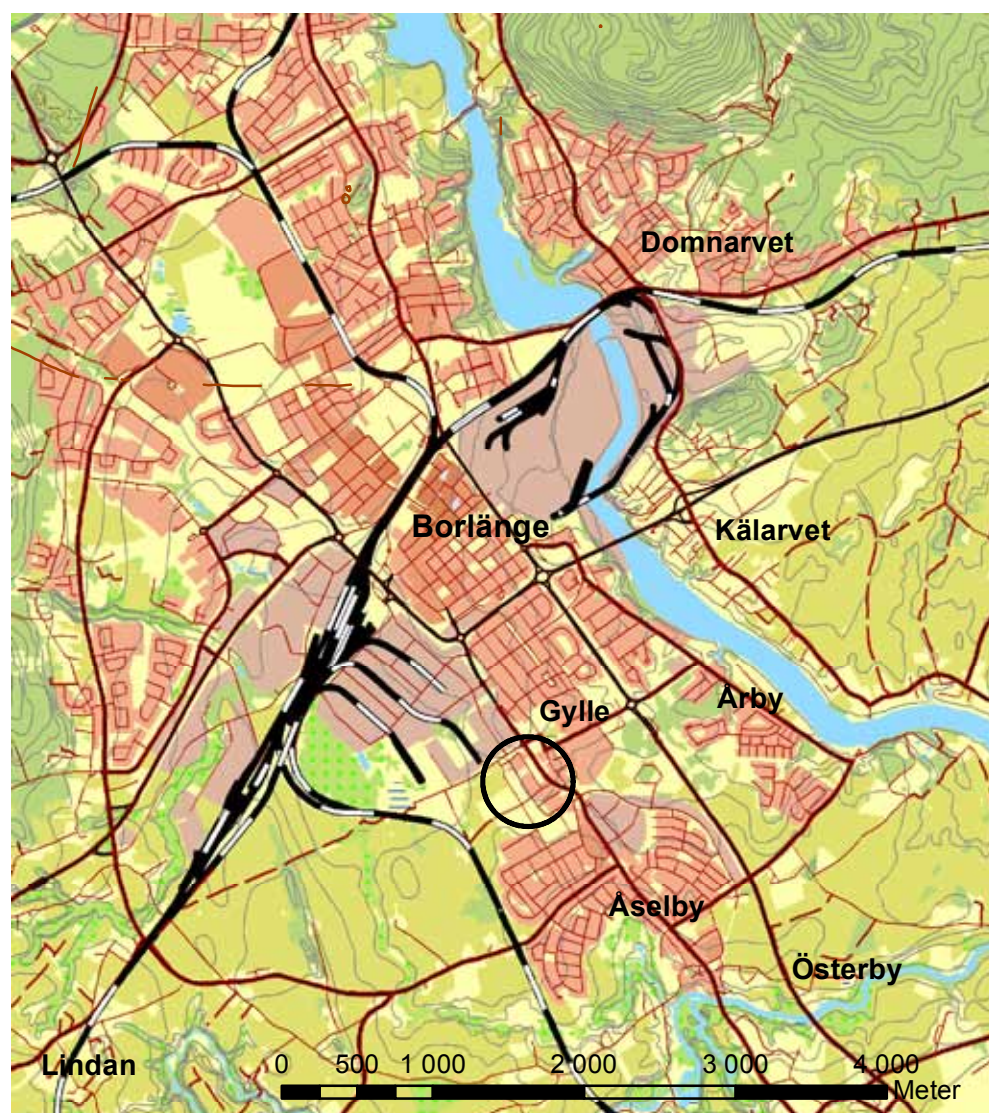
ISSN 1400-8815

Innehåll

Inledning	5
Syfte.....	6
Metod.....	6
Kunskapsläge.....	6
Undersökning.....	8
Måluppfyllelse.....	9
Sammanfattning	9
Referenser.....	9
Arkiv	9
Tekniska och administrativa uppgifter	10
Figurförteckning.....	11

Inledning

I samband med schaktningsarbeten för fjärrvärmeutbyggnad inom fastigheten Rasten 2, Borlänge stad och kommun, Dalarna, genomförde Dalarnas museum en arkeologisk förundersökning i form av schaktningsövervakning i enlighet med länsstyrelsens beslut 431-3166-2012 (figur 1).

Figur 1. Utsnitt ur fastighetskartan där det aktuella exploateringsområdet ligger inom den svarta cirkeln. Skala 1:50 000.

Schaktet grävdes delvis inom fornlämning nr 370:1, Stora Tuna socken, vilken utgörs av Gylle gamla bytomt. Schaktningsövervakningen ägde rum i juni 2012, arkeologisk personal på platsen var Anna Lögdqvist. Uppdrags-givare var Borlänge Energi.

Syfte

Syftet med schaktningsövervakningen var att närmare klargöra fornlämningens arkeologiska kunskapspotential inom den del av fornlämningen som berördes av fjärrvärmeschaktet.

Resultatet ska även bilda underlag för ett eventuellt beslut om en särskild arkeologisk undersökning.

Metod

Markarbetena utfördes med en grävmaskin och övervakades bitvis av en arkeolog. Schaktets sidor och botten finrensades för hand, beskrevs samt fotograferades.

En plan över schaktet upprättades manuellt genom att mäta från befintliga byggnader samt vägar.

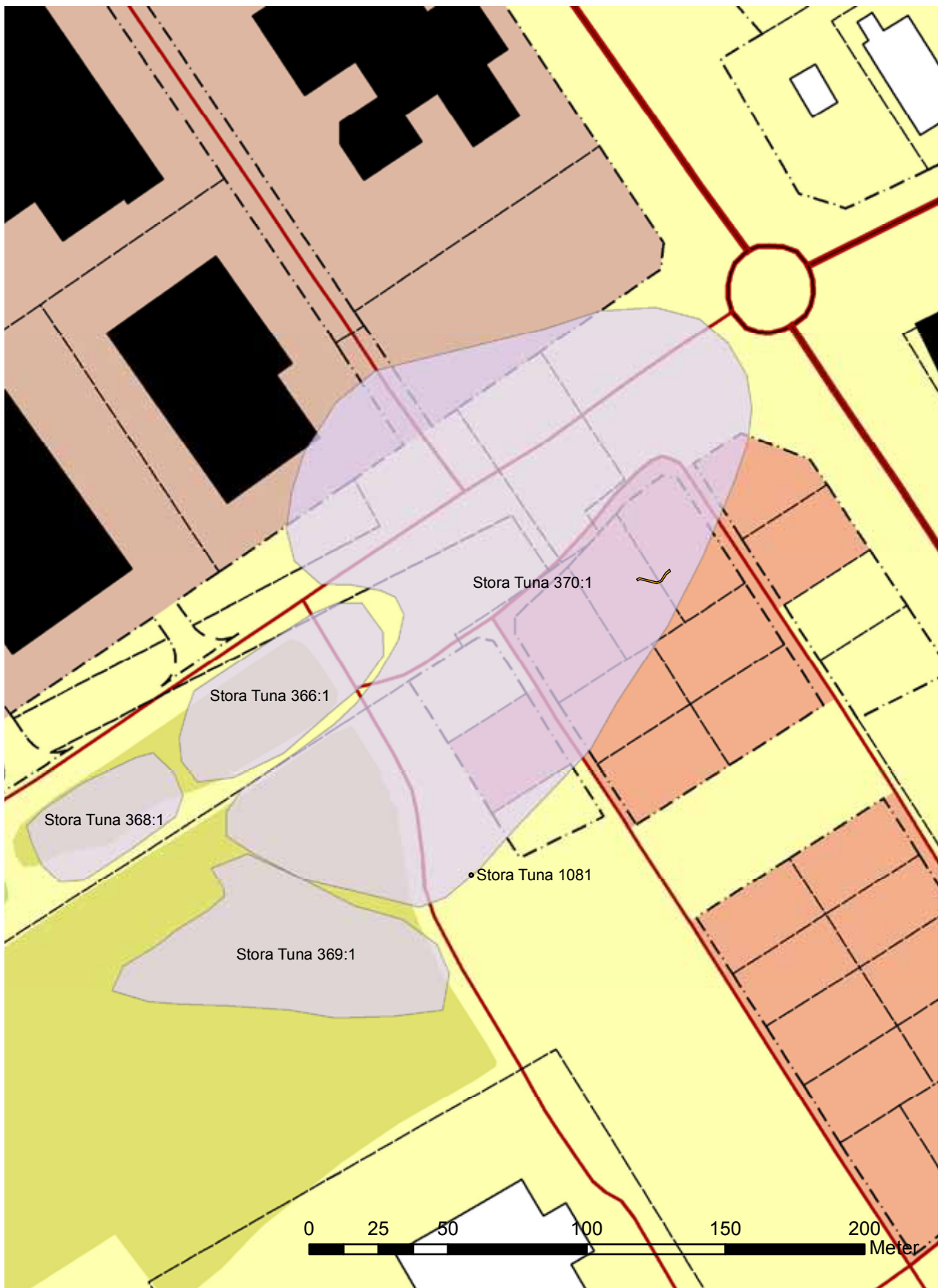
Den uppgrävda matjorden granskades översiktligt för att konstatera om den innehöll något som kunde kopplas till fornlämningen, som t.ex. glas och/eller keramik.

Kunskapsläge

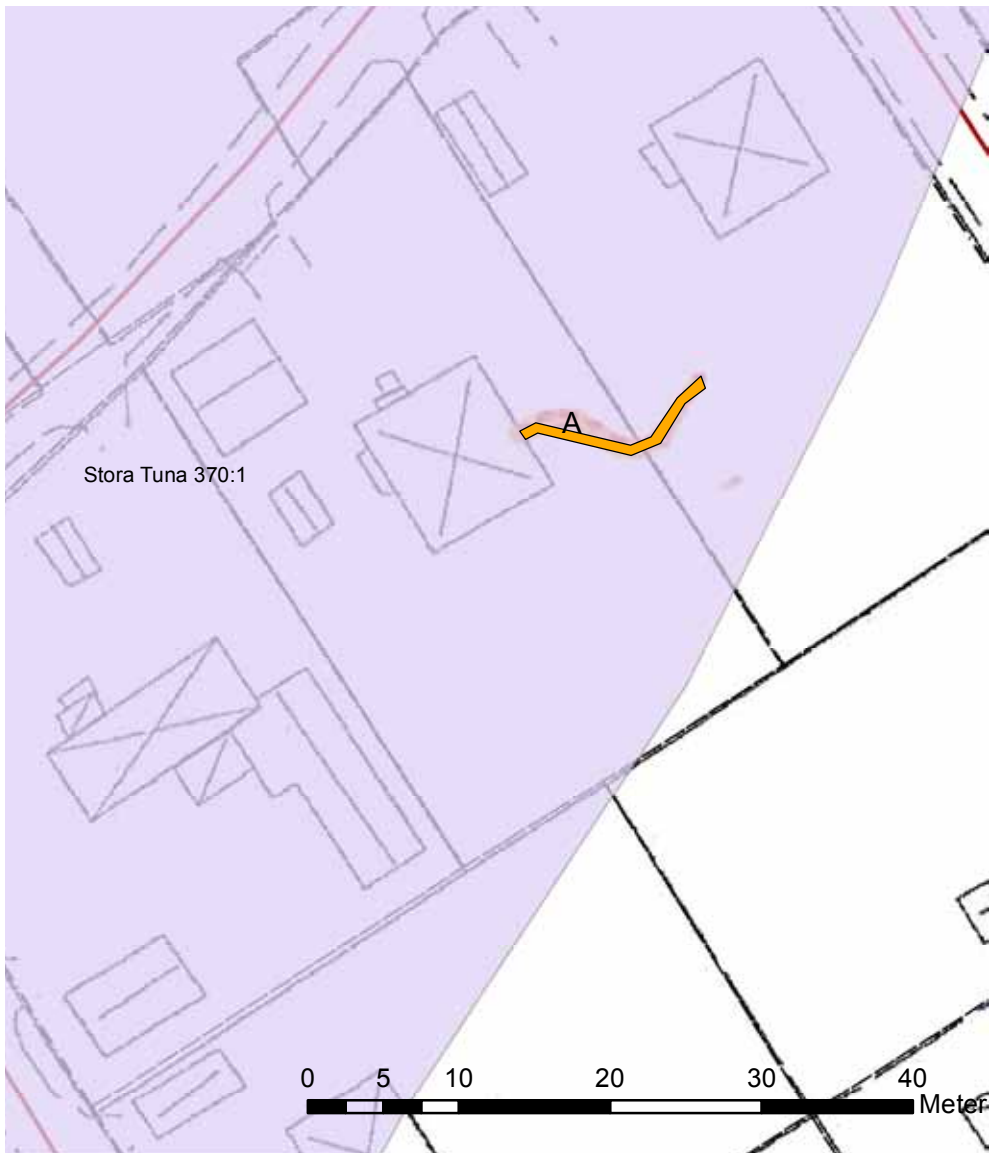
Det aktuella exploateringsområdet ligger inom Gylle gamla bytomt, som i FMIS har RAÄ-nr 370:1 i Stora Tuna socken (figur 2). I fornminnesregistret är bytomten markerad inom ett 270x170 m stort område som har avgränsats enligt gemetriska jordebokens plankarta från år 1644. Äldsta skriftliga belägg är "a Gyllo" från 1390 (Bennström 2011). Bytomten ligger på en svagt SV-sluttande höjdrygg och området utgörs idag av åker- och tomtmark. Troligen fortsätter bytomten mot väst och hör då möjligen samman med RAÄ-nr 366:1, vilken är registrerad som en boplats.

Precis söder och sydväst om bytomten finns två blästbrukslämningar, RAÄ-nr 368:1 respektive 369:1. Blästbrukslämningarna samt boplatsen har tidigare undersökts i samband med arkeologiska undersökningar (Sandberg 1988, Lögdqvist 2008, DM projekt 443, 446, 447, 450, 479 och 4432). Blästbrukslämningarna var framförallt lämningar efter järnframställning, smide och kolning och har daterats till 700-1000-tal.

År 2010 gjordes två schaktövervakningar för fjärrvärmeutbyggnad dels inom och dels söder om bytomten (Altner & Carlsson 2010, Bennström 2011). Inom fjärrvärmeschakten påträffades ett 20-tal anläggningar, framförallt olika typer av nedgrävningar som har daterats till allt från nyare tid till vikingatid. Strax söder om bytomten påträffades en nedgrävning som tolkats som en möjlig kolningsgrop, vilken har daterats till 890-1020 (Bennström 2011). Denna har fått RAÄ-nr 1018 i fornminnesregistret.

Figur 2. Det aktuella schaktet grävdes i östra delen av Gylle gamla bytomt, RAÄ-nr 370:1. Övriga fornlämningar i närområdet består av en boplats som möjligen kan kopplas samman med bytomten, RAÄ-366:1, samt två blästbrukslämningar, RAÄ-nr 368:1 och 369:1. Skala 1:2 000.

Figur 3. Det aktuella schaktet var ca 13 m långt. Ca 5,5 m öster om husväggen fanns en recent nedgrävning (A), skala 1:500.

Undersökning

Det aktuella schaktet grävdes i den östra delen av fornlämningen. Schaktet var ca 13 m långt, 0,6 m brett och 0,7 m djupt. Matjordslagret var 0,3-0,5 m tjockt och den naturliga marken bestod av beigebrun mo/mjåla (figur 3).

I schaktets västra halva, 5,5 m öst om husvägg, skar schaktet en stor nedgrävning (A). Nedgrävningen syntes i båda schaktväggarna inom en 2 m lång sträcka i schaktet. Den var 0,6 m djup och hade närmast raka sidor. Fyllningen bestod av matjord med inslag av kol och tegel. Nedgrävningens karaktär gav intryck av att vara recent och den hör sannolikt inte samman med den gamla bytomten. Förmodligen har bytomten legat mer väster om det nu undersökta området.

Dalarnas museum förordar inga ytterligare arkeologiska insatser för det aktuella arbetsföretaget, däremot kan äldre lämningar och/eller lager fortfarande finnas utanför det aktuella schaktets begränsningar. Därför bör även eventuella framtida markarbeten inom fornlämningen övervakas av arkeologisk expertis.

Måluppfyllelse

Det fanns inga spår efter den gamla bytomten inom det aktuella schaktet, varken anläggningar, kulturlager eller ens "skräp" i matjorden. Därmed kan vi konstatera att fornlämningens kunskapspotential var låg inom den berörda delen.

Sammanfattning

I samband med utbyggnad av fjärrvärme inom fastigheten Rasten 2 genomförde Dalarnas museum en schaktningsövervakning i enlighet med länsstyrelsens beslut. Fastigheten ligger delvis inom RAÄ-nr 370:1, Stora Tuna socken, vilken består av Gylle gamla bytomt.

Det aktuella schaktet var 13 m långt, 0,6 m brett och 0,7 m djupt. I schaktet påträffades endast en recent nedgrävning, men inget som gick att koppla till den gamla bytomten.

Dalarnas museum förordar därför inga ytterligare arkeologiska insatser för det aktuella arbetsföretaget. Däremot kan äldre lämningar och/eller lager finnas utanför det aktuella schaktets begränsningar, varför även eventuella framtida markarbeten inom bytomten bör övervakas av arkeologisk expertis.

Referenser

- Altner, A. & Carlsson, E. 2010. *Arkeologisk förundersökning i Gylle. Fjärrvärmedragning genom bytomt RAÄ 370 i Stora Tuna socken, Borlänge kommun, Dalarna*. Dalarnas museum Arkeologisk Rapport 2010:13. Falun.
- Bennström, G. 2011. *Arkeologisk schaktövervakning i Gylle. Fjärrvärmedragning till ishallen, RAÄ 369 och 370 i Stora Tuna socken, Borlänge kommun, Dalarna*. Dalarnas museum Arkeologisk Rapport 2011:5. Falun.
- Lögdqvist, A. 2008. *Arkeologisk förundersökning i samband med planerat industriområde på fastighet Gylle 6:90, inom fornlämning 369:1, Stora Tuna socken, Borlänge kommun, Dalarna*. Dalarnas museum, dnr 106/09. Stencil.
- Sandberg, F. 1988. *Arkeologisk utredning kring planerat industriområde i Gylle-Rågäker, Stora Tuna socken, Borlänge kommun*. Dalarnas museum Arkeologisk Rapport 1988:8. Stencil.

Arkiv

Dalarnas museums arkiv projekt nr 443,446, 447, 450, 479 och 4432
FMIS, Riksantikvarieämbetets fornsök, www.fmis.raa.se

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 431-3166-2012
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2012-06-05
Socken: Stora Tuna
Fornlämning, raä nr: 370:1
Fastighet: Rasten 2
Koordinater, SV (RT 90, 2,5 gon V): x6705919, y1480107
Höjd (RH 70): 130 m.ö.h.
Inmätning: Manuell
Uppdragsgivare: Borlänge Energi
Utförandetid: 2012-06-13
Schaktlängd: 13 m
Fälttid: 7 timmar
DM projektnummer: 1492
DM diarienummer: 86/12
Arkeologisk personal: Anna Lögdqvist
Fältarbetsledare: Anna Lögdqvist
Projektansvarig: Anna Lögdqvist

Dokumentationsmaterialet bestående av två bilder förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Figurförteckning

Figur 1. Utsnitt ur fastighetskartan där det aktuella exploateringsområdet ligger inom den svarta cirkeln. Skala 1:50 000.

Figur 2. Det aktuella schaktet grävdes i östra delen av Gylle gamla bytomt, RAÄ-nr 370:1. Övriga fornlämningar i närområdet består av en boplats som möjligen kan kopplas samman med bytomten, RAÄ-366:1, samt två blästbrukslämningar, RAÄ-nr 368:1 och 369:1. Skala 1:2 000.

Figur 3. Det aktuella schaktet var ca 13 m långt. Ca 5,5 m öster om husväggen fanns en recent nedgrävning (A), skala 1:500.

Dalarnas museum

Postadress

Box 22, 791 21 Falun

Besöksadress

Stigaregatan 2-4, Falun

Tel 023-76 55 00

info@dalarnasmuseum.se

www.dalarnasmuseum.se